

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

PREPREČEVANJE KONFLIKTA INTERESOV REVIZORJEV

Ljubljana, avgust 2010

ANITA KRT

IZJAVA

Študentka Anita Krt izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. Sergeje Slapničar, in da dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	2
1.1 REVIZIJSKA DEJAVNOST	2
1.2 REVIZOR IN NJEGOVE LASTNOSTI.....	4
2 STANDARDI, KI ZAVEZUJEJO REVIZIJSKO STROKO	5
3 KONFLIKTI INTERESOV	7
3.1 KAJ VSE VODI DO KONFLIKTOV INTERESOV?.....	9
3.2 RAZISKOVALNA ŠTUDIJA KONFLIKTOV INTERESOV.....	10
3.2.1 Prvi eksperiment.....	11
3.2.2 Drugi in tretji eksperiment	11
4 RAZKRITJA KONFLIKTOV INTERESOV	12
4.1 PRIKRIVANJE REZULTATOV	13
4.2 PREVREDNOTENJA NA »POŠTENO« VREDNOST.....	14
4.3 DVOJNA MERILA.....	16
5 REŠITVE KONFLIKTA INTERESA	16
5.1 REŠITVE V ZDA: SARBANES – OXLEY ACT	16
5.1.1 Javni nadzor nad revizorji.....	17
5.1.2 Revizorjeva neodvisnost	17
5.1.3 Korporacijska in kriminalna odgovornost za prevare	18
5.2 REŠITVE V EVROPSKI UNIJI: DIREKTIVA O OBVEZNIH REVIZIJAH TER IFAC-OV KODEKS ETIKE	19
5.3 REŠITVE V SLOVENIJI: ZAKON O REVIDIRANJU TER KODEKS ETIKE ZUNANJIH REVIZORJEV	20
6 JAVNO NADZORSTVO NAD REVIZIJSKO STROKO	21
6.1 POSTOPKI ZOPER POOBLAŠČENE REVIZORJE	21
6.2 POSTOPKI ZOPER REVIZIJSKE DRUŽBE	22
SKLEP.....	23
LITERATURA IN VIRI	25

KAZALO SLIK

<i>Slika 1: Kapital Istrabenza</i>	15
--	----

KAZALO TABEL

<i>Tabela 1: Revidiranje glede na predmet revidiranja</i>	3
<i>Tabela 2: Revidiranje glede na povezanost revizorjev</i>	3
<i>Tabela 3: Hierarhija pravil revidiranja</i>	6
<i>Tabela 4: Revizorji ter propadla podjetja</i>	8
<i>Tabela 5: Viri informacij, na osnovi katerih so nastali članki</i>	12
<i>Tabela 6: Podjetja, ki jih je najprej identificiral tisk z objavljenim člankom</i>	13

UVOD

Globalizacija, novi trgi, vedno večja konkurenca – to je le nekaj pojmov, ki spodbujajo podjetja, da poskušajo ohraniti obstoječe kupce ter da nenehno iščejo nove. Zaradi vsega naštetega podjetja (tudi revizijska) izboljšujejo svoje storitve, gradijo tesne odnose s kupci, se povezujejo v mreže ter skušajo čimbolj zadovoljiti vsakega kupca. Pri tem pogosto kršijo etična načela delovanja, kar ob razkritju škoduje tako kupcem kot stroki.

Revizijska dejavnost je v preteklosti doživela veliko škandalov (Eron, Worldcom, Parmalat...), ki so oslabili zaupanje posameznikov v kapitalske trge ter pokazali na pomanjkljivo neodvisnost revizorjev. Glavni razlog, ki je pripeljal do tega, je konflikt interesov, s katerim se pri svojem delu vsak dan soočajo revizorji. Konflikti interesov obstajajo v mnogih poklicih, a to ne sme biti izgovor za nastale posledice, saj revizijska stroka služi javnosti, zaradi česar je še toliko bolj pomembno delovanje v skladu s poklicno etiko ter standardi, ki zavezujejo revizijsko stroko. Mnoge države so se zato, da bi preprečile nove škandale, odločile za novo zakonodajo, katere glavni namen je bil povrniti zaupanje v verodostojnost računovodskih izkazov ter s tem tudi v revizijsko stroko.

Glavni namen mojega diplomskega dela je spoznati konflikt interesov revizorjev, ki je spravil revizijsko stroko na tako »slab glas«, poiskati vzroke, ki so povzročili njegov nastanek, ter predstaviti rešitve, ki so jih uvedle posamezne države.

Diplomsko delo je razdeljeno na šest poglavij. Uvodu sledi opis razvoja revizijske dejavnosti, opredelitev pojma revizor ter njegove pričakovane ter zahtevane lastnosti, s poudarkom na neodvisnosti in nepristranskosti.

Drugemu poglavju, v katerem so predstavljeni standardi, ki zavezujejo revizijsko stroko, sledi predstavitev odnosa med revizorjem ter naročnikom revizije. Prav ta odnos navajam kot prvi razlog, zaradi katerega prihaja do konflikta interesov in posledično do pristranskih odločitev ter kršenja neodvisnosti. Po bolj natančni opredelitvi konfliktov interesov ter posledicah le-teh predstavim še druge pomembne razloge. Le-te nato podkrepim z raziskovalno študijo, ki so jo opravili raziskovalci v ZDA.

Zaradi odkritja, da je tisk eden najpomembnejših ter prvih informacijskih posrednikov, ki opozori javnost na morebitne revizorske nepravilnosti, v četrtem poglavju povzamem časopisne članke, ki kažejo na pomanjkanje neodvisnosti revizorjev v Sloveniji.

Peto poglavje obsega možne rešitve konflikta interesa revizorjev, najprej tiste iz ZDA. Ker omenjenim rešitvam sledijo tudi rešitve iz Evropske Unije ter Slovenije, se v zadnjem delu omenjenega poglavja osredotočim bolj na razlike kot na podobnosti. Za konec pa predstavim še obliko javnega nadzorstva, ki ga je uvedla Slovenija, ter postopke zoper pooblaščen revizorje ter revizijske družbe v letu 2009.

1 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

1.1 REVIZIJSKA DEJAVNOST

Razvoj revizijske dejavnosti je zelo povezan z razvojem računovodstva ter gospodarstva. V času industrijske revolucije in visoke gospodarske rasti (od leta 1750 do 1850) so podjetja zaradi želje po svojem razvoju začela zbirati kapital na različne načine (z izdajo delnic, obveznic ter z zadolževanjem). To jim je omogočilo njihovo preoblikovanje iz uspešnih podjetnikov ter malih družinskih podjetij v velike industrijske družbe (Kozmus-Pusar, 1999 in Zaman 2009). Velikost ter s tem tudi kompleksnost omenjenih družb pa je postala problem, saj lastniki niso mogli več opravljati funkcije lastništva ter posloводства hkrati. Zaradi navedenega je bilo potrebno obe funkciji ločiti, kar je kasneje pripeljalo tudi do nastanka različnih interesov. Medtem ko so si lastniki želeli čim večji dobiček, je posloводство želelo čim večji zaslužek. Zaradi bojazni, da bi posloводство delovalo le v skladu s svojimi interesi, so lastniki in tudi upniki začeli zahtevati od posloводства poročila o poslovanju podjetja. Da bi le-ta prikazovala resnično in pošteno stanje podjetja, jih je začela preverjati zunanja, neodvisna oseba – revizor (Kozmus-Pusar, 1999).

Tako je 19. stoletje postalo obdobje strmega vzpona revizorjev, katerih glavna naloga je bila delovanje v skladu z interesi lastnikov ter s tem reševanje problema agenta med lastniki in poslovodstvom. V začetku 20. stoletja pa se je glavni cilj postopoma začel spreminjati v smeri, ki ga poznamo danes. Tako glavni cilj revizije danes predstavlja poročanje o dejanskem finančnem stanju podjetja ter delovanje v skladu z interesom širše javnosti (Zaman, 2009). S tem se je spremenila tudi dejavnost revidiranja, ki jo danes pojmuje kot: »sistematičen postopek nepristranskega pridobivanja in vrednotenja dokazov v zvezi z uradnimi trditvami o gospodarskem delovanju in dogodkih za ugotavljanje stopnje skladnosti ter uradnih trditvev z veljavnimi sodili in poročanje o izsledkih zainteresiranim uporabnikom« (Taylor & Glezen, 1996, str. 34).

Preden nadaljujemo, je potrebno opozoriti, da se omenjeni razvoj nanaša predvsem na razvoj zunanjega revidiranja. Poleg zunanjega revidiranja poznamo še druge revizijske procese ter s tem tudi različne cilje revizije. Revizijski proces tako lahko razlikujemo glede na predmet revidiranja (računovodski izkazi, skladnost s predpisi ter poslovanje) ter glede na povezanost revizorjev (zunanje, notranje in državno revidiranje) (Koletnik, 1999).

a) Revidiranje računovodskih izkazov

Glavna naloga revizorja pri tej vrsti revidiranja je zbrati dokaze o uradnih trditvah v računovodskih izkazih podjetja ter na njihovi osnovi podati mnenje ali sodbo, ali so bili računovodski izkazi podjetja pripravljeni v skladu z računovodskimi standardi (Taylor in Glezen, 1996).

b) Revidiranje skladnosti s predpisi

Osrednji namen revidiranja je ugotoviti, ali podjetje, ki ga revidiramo pri svojem delovanju, upošteva usmeritve, zakone ter druge predpise (Taylor in Glezen, 1996).

c) Revidiranje poslovanja

Pri revidiranju poslovanja gre za primerjavo dogovorjenega dela z dosežki organizacije. Temu primerno sledijo tudi priporočila za izboljšave ter nadaljnjo poslovanje (Taylor in Glezen, 1996).

Tabela 1: Revidiranje glede na predmet revidiranja

Revidiranje računovodskih izkazov	Revidiranje skladnosti s predpisi	Revidiranje poslovanja
<ul style="list-style-type: none"> • Preverja uradne trditve v računovodskih izkazih • Sodila so splošno sprejeta računovodska načela • Poročila o poštenosti računovodskih izkazov v skladu s splošno sprejetimi računovodskimi načeli 	<ul style="list-style-type: none"> • Preiskuje delovanje osebe ali podjetja • Sodila so usmeritve, zakoni in drugi predpisi • Poročila o usklajenosti s sodili 	<ul style="list-style-type: none"> • Preiskuje celotno delovanje podjetja ali njegov del • Sodila so določeni cilji organizacije • Poročila o priporočenih izboljšavah

Vir: D.H. Taylor & G.W. Glezen, *Revidiranje: zasnove in postopki*, 1996, str. 35.

d) Zunanje revidiranje

Zunanji revizorji niso uslužbenci podjetja, ki ga revidirajo, temveč imajo s temi podjetji sklenjeno pogodbo za revizijo. Čeprav lahko na podlagi pogodbe opravljajo več vrst revizij, gre velikokrat za preverjanje skladnosti računovodskih izkazov s standardi (Taylor in Glezen, 1996).

e) Notranje revidiranje

Nasprotno zunanjemu je notranje revidiranje. Pri tem so notranji revizorji zaposleni v podjetju, ki ga revidirajo. Njihova naloga je ugotoviti, do katere stopnje so naloge podjetja usklajene z usmeritvami ter zahtevami posloводства (Taylor in Glezen, 1996).

f) Državno revidiranje

Obsega revidiranje različnih organizacijskih funkcij na različnih ravneh s strani državnih uslužbencev (Taylor in Glezen, 1996).

Tabela 2: Revidiranje glede na povezanost revizorjev

Zunanje revidiranje	Notranje revidiranje	Revidiranje poslovanja
<ul style="list-style-type: none"> • Opravljajo ga zunanji revizorji na podlagi pogodb • Vključuje različne vrste revizij 	<ul style="list-style-type: none"> • Opravljajo ga uslužbenci organizacije • Vključuje revizijo skladnosti s prepisi in revizijo poslovanja 	<ul style="list-style-type: none"> • Opravljajo ga državni uslužbenci • Vključuje revizije financiranja, skladnosti s prepisi in poslovanja

Vir: D.H. Taylor & G.W. Glezen, *Revidiranje: zasnove in postopki*, 1996, str. 38.

1.2 REVIZOR IN NJEGOVE LASTNOSTI

Zakon o revidiranju pravi: »Pooblaščen revizor/revizorka je zakoniti revizor, ki ima v skladu z Zakonom o revidiranju veljavno dovoljenje za opravljanje nalog pooblaščenega revizorja. Zakoniti revizor/revizorka pa je fizična oseba, ki ima veljavno dovoljenje pristojnega organa države članice Evropske unije za opravljanje obveznih revizij« (Ur.l. RS, št. 003-02-6/2008-5, v nadaljevanju ZRev-2, str. 8661).

Glavna naloga revizorja je podati strokovno in neodvisno mnenje o resničnosti in poštenosti računovodskih izkazov, ki vsebuje podatke in informacije, ki služijo uporabnikom pri sprejemanju poslovnih odločitev. Če pa hočemo, da so te informacije koristne za uporabnika, jih mora revidirati revizor, in sicer takšen, ki ne bo deloval, tako kot v preteklosti predvsem v interesu lastnikov, ampak v skladu z javnim interesom (Odar, 2004). Zavezanost javnosti tako predstavlja eno izmed bistvenih lastnosti, po katerih se revizijska stroka loči od drugih (Kozmus-Pusar,1999). ¹Pomembno vprašanje, ki se tu poraja, je, zakaj javnost tako zaupa revizorju ter zakaj svoje delovanje tako ozko povezuje z revizorjevim zagotovitvom. Gre za tako imenovano javno zaupanje ter pričakovanje javnosti, da je revizor pri svojem delu neoporečen in nepristranski, da ga opravlja z resnično zavezanostjo javni koristi. Da pa je to mogoče, mora biti zagotovljen osnovni predpogoj – revizorjeva **neodvisnost** od naročnika (Kozmus-Pusar,1999).

Razlikujemo več vrst neodvisnosti. Prva ter ena izmed najpomembnejših je prav gotovo **strokovna neodvisnost**, za katero velja, da je vsako delovanje stroke v skladu s cilji ter ideali stroke. Na žalost je strokovna neodvisnost zelo povezana tudi s **finančno neodvisnostjo**, za katero velja, da je tista stroka, ki ima zagotovljene lastne vire financiranja, bolj neodvisna, kakor tista, katere delovanje je kakorkoli odvisno od drugih financerjev. Tretja, vendar ne manj pomembna, pa je **strokovna neodvisnost mišljenja**, ki je povezana z razumevanjem stroke, bistva človeka ter ciljev (Odar, 2004). Neodvisnost je tesno povezana tudi z načelom **nepristranskosti**, ki opredeljuje človekovo osebno značilnost, sestavljeno iz pravičnosti, poštenosti in odsotnosti navzkrižja interesov. Ti dve pomembni značilnosti revizorja nikakor ne smeta biti kršeni, če želimo, da javnost zaupa revizorskemu mnenju in na podlagi tega mnenja sprejema uspešne poslovne odločitve. Kadar pa se pojavijo dvomi v nepristranskost ter neodvisnost, lahko pride celo do tega, da javnost revizorjevemu mnenju ne bo več verjela, kar lahko uniči tudi namen in smisel revidiranja (Kozmus-Pusar,1999).

Poleg neodvisnosti in nepristranskosti revizorja odlikujejo tudi druge lastnosti. Tu moramo razlikovati med lastnostmi, ki so osnovni pogoj, da revizor sploh lahko pridobi dovoljenje za

---

¹ Javnost, ki ji je revizor tako zavezan, pa lahko predstavlja celotna družba (širša opredelitev) ali pa samo dejanski in mogoči uporabniki revizijskega poročila (ožja opredelitev). Celotno družbo sestavljajo upniki, lastniki kapitala, možni naložbeniki, borze, zaposleni v podjetju ter njihova združenja, organi oblasti in drugi.

opravljanje nalog revidiranja, in med lastnostmi, za katere javnost pričakuje, da jih ima vsak revizor.

Lastnosti ter izkušnje za pridobitev dovoljenja za opravljanje nalog zakonitega revizorja zelo dobro opisuje 8. direktiva. V skladu z direktivo 2006/43/ES mora fizična oseba izpolnjevati naslednje pogoje (Ur.l. EU, št. 157/87):

- ugled: dovoljenje lahko pridobijo le osebe ter podjetja, ki imajo dober ugled (4. člen);
- izobrazba: revizor lahko postane le oseba, ki ima izobrazbo, ki je ustrezna za vpis na univerzitetno raven ter je zaključila tečaj teoretičnega usposabljanja, praktično usposabljanje in izpit o strokovni usposobljenosti (enakovreden zaključnemu izpitu na univerzitetni ravni) (6. člen);
- izpit o strokovni usposobljenosti: izpit zagotavlja potrebno raven teoretičnega znanja, potrebnega za obvezno revizijo ter sposobnost uporabe tega znanja v praksi (7. člen);
- preizkus teoretičnega znanja: zajema različne predmete s področja financ, prava ter računovodstva, ki jih morajo opraviti revizorji (8. člen);
- praktično usposabljanje: obsega najmanj triletno praktično usposabljanje na področjih, ki zajemajo revidiranje letnih, konsolidiranih ali podobnih računovodskih izkazov (10. člen).

Ena izmed drugih pričakovanih lastnosti je delovanje revizorja v skladu z etiko. Etika predstavlja filozofsko disciplino, ki se ukvarja s tematiko človeškega hotenja in ravnanja z vidika dobrega in zlega, moralnega in nemoralnega (Sruk, 1999, str. 138). Različni avtorji podajajo veliko razlogov, zakaj etično delovati. Prvi razlog, ki zagovarja etično ravnanje, pravi, da lahko izvajalec opravi svojo nalogo kakovostno le, če upošteva tudi etične norme, ki jih obravnavajo etični kodeksi (Odar, 2004). Drugi razlog so prav gotovo etične dileme in problemi, ki so začeli nastajati v poslovnem svetu. Etični problemi nastajajo predvsem zaradi konfliktov med primarnimi in sekundarnimi interesnimi skupinami ter se kažejo v neprimernih poslovnih darilih, spolnem nadlegovanju, neprimernih izplačilih posloводства, podkupovanju (Jaklič, 2009). Uvajanje etičnega poslovanja v podjetje na začetku res poveča stroške ter zmanjša koristi, vendar se dolgoročno vrednost podjetja povečuje, saj trgi dolgoročno nagrajujejo poštenost ter kaznujejo nepošteno poslovanje (Rus, 2002).

Ivan Turk (1999) je šel v svojem razmišljanju še mnogo dlje. Zagovarja predvsem naslednje lastnosti: olikanost, preudarnost, prizadevnost, izvirnost, podjetnost, zanesljivost, voditeljstvo, resnicoljubnost, plemenitost, samozavedanje. Naštete lastnosti odražajo odličnost človeka, mu dajo osebnost in povzdignejo človeka nad povprečne ljudi. Avtor se zaveda, da je vse navedene lastnosti zelo težko zahtevati od revizorja, vendar naj bi revizor ne bil samo izstopajoči strokovnjak in zato je takšno razmišljanje zelo pomembno.

2 STANDARDI, KI ZAVEZUJEJO REVIZIJSKO STROKO

Poklic revizorja, ki je tesno povezan z javnim interesom, je med vsemi računovodskimi poklici tudi najbolj zakonsko reguliran ter nadziran (Zaman, 2009). Zaradi mnogih pravil ter

zakonov, ki urejajo revidiranje v Sloveniji, je v skladu z Zakonom o revidiranju ter s soglasjem Agencije za javni nadzor nad revidiranjem (v nadaljevanju Agencija) nastala tudi hierarhija pravil revidiranja, katere glavni namen je opredeliti pravila revidiranja in določiti prioritete posameznih pravil pri njihovi obvezni uporabi ter s tem povečati učinkovitost revidiranja (Ur. l. RS, št. 86/2009).

Hierarhija obsega štiri ravni, kar pomeni, da je potrebno v primeru nasprotja med pravilom na višji ravni ter pravilom na nižji ravni upoštevati pravilo višje ravni, v primeru nasprotja med pravili iste ravni pa je potrebno upoštevati višje razvrščeno pravilo (Ur. l. RS, št. 86/2009).

Tabela 3: Hierarhija pravil revidiranja

1. raven	<ul style="list-style-type: none"> a) Zakon o revidiranju b) Mednarodni standardi revidiranja, obvladovanja kakovosti, poslov preiskovanja, dajanja zagotovil, sorodnih storitev ter Kodeks poklicne etike za računovodske strokovnjake c) Drugi zakoni, ki urejajo revidiranje posameznih pravnih oseb oz. druge oblike revizije, in prepisi, izdani na njihovi podlagi d) Temeljna revizijska načela e) Kodeks poklicne etike zunanjih revizorjev
2. raven	<ul style="list-style-type: none"> a) Mednarodna stališča o revizijskih postopkih, postopkih preiskovanja, postopkih dajanja zagotovil, postopkih sorodnih storitev b) Stališča Revizijskega sveta Inštituta, Pojasnila Revizijskega sveta Inštituta
3. raven	<ul style="list-style-type: none"> a) Navodila Revizijskega sveta Inštituta, Priporočila Revizijskega sveta Inštituta b) Metodološka gradiva Inštituta in priročniki Inštituta
4. raven	<ul style="list-style-type: none"> a) Strokovna literatura in objavljeni strokovni prispevki (doma in v tujini) b) Splošno sprejeti postopki delovanja revizorjev v tuji praksi

Vir: Hierarhija pravil revidiranja, 2010.

Medtem ko so pravila in standardi druge, tretje in četrte ravni neobvezna, so standardi prve ravni obvezni pri revidiranju računovodskih izkazov (Ur.l. RS, št. 86/2009). Zaradi pomembnosti prve ravni bom v nadaljevanju na kratko predstavila njeno vsebino:

- a) Zakon o revidiranju ureja revidiranje, strokovna področja povezana z revidiranjem, nadzor nad revidiranjem in ocenjevanjem vrednosti ter delovanje Slovenskega inštituta za revizijo (v nadaljevanju Inštitut) in Agencije za javni nadzor nad revidiranjem (ZRev-2).
- b) Uporabnost mednarodnih standardov se kaže zlasti pri revidiranju računovodskih izkazov, po potrebi se lahko uporabljajo tudi pri revidiranju drugih informacij ter pri sorodnih storitvah (Koletnik,1999).

c) Temeljna revizijska načela najširše obravnavajo pravila revizijske stroke, oblikujejo podlago za standarde in postopke revidiranja, omogočajo ustrezen nadzor nad revizijsko stroko ter služijo revizorjem kot vodilo za kakovostno opravljanje nalog (Temeljna revizijska načela, 1994).

d) Kodeks poklicne etike usmerja revizorje (v nadaljevanju Kodeks), ko opravljajo svoje poklicne dolžnosti ter določa načela in pravila etičnega obnašanja v stroki ter javnosti (Kodeks poklicne etike zunanjih revizorjev, 2010).

3 KONFLIKTI INTERESOV

»Središčna točka revizorjevega delovanja so razmerja z naročnikom. Slednja se vzpostavljajo predvsem s poslovodstvom naročnika, saj že sestav standardnega revizorjevega mnenja nakazuje, da je za računovodske izkaze odgovorno poslovodstvo. Od začetnih stikov z naročnikom pa do izdaje revizorskega poročila revizor sodeluje s poslovodstvom v vseh fazah izvedbe revizije.« (Perner, 1999, str. 19).

Tako naj bi bilo za razmerje med revizorjem in naročnikom značilno naslednje (Perner, 1999, str. 19):

- a) poslovodstvo ima odločilno vlogo pri izbiri revizorja;
- b) revizor s poslovodstvom vzdržuje redne stike;
- c) revizor mora poslovodstvo sproti seznanjati z novostmi, ki so ključne pri izvedbi revizije;
- d) revizor mora nenehno spremljati uresničevanje popravljalnih ukrepov, ki jih je predlagal podjetju;
- e) revizor pomaga izobraževati osebe, ki sodeluje pri pripravi računovodski izkazov.

Če omenjeno razmerje povežemo s prvim in drugim poglavjem lahko ugotovimo, da ima revizor dve vlogi. V skladu s prvo služi javnosti ter ima pravno dolžnost ocenjevanja pravilnosti trditev v računovodskih izkazih. Druga vloga pa se nanaša na razmerja revizorja z naročniki, ki ga izberejo in plačujejo za zagotavljanje revizijskih in nerevizijskih storitev. Glavna slabost obeh vlog je predvsem ta, da pogosto zahteva različne poglede ter dosego nasprotujočih ter konfliktnih ciljev. Nesposobnost človeka, da preklopi iz ene vloge v drugo, brez da bi ena vloga vplivala na drugo, delno pojasnjuje učinke konflikta interesa, ki jih imajo na profesionalne odločitve (Moore, Tanlu & Bazerman, 2010).

Konflikti interesov so lastni vsem družbam. Pri tem mnogi menijo, da so neškodljivi, saj naj bi tisti, ki se z njim soočajo, obdržali visoke etične standarde. Po drugi strani pa zasledimo mnenja drugih, ki menijo, da so konflikti veliko več kot neškodljivi, saj vplivajo na nepristranskost ter neodvisnost. Prav tako nas je tudi preteklost že večkrat naučila, da so lahko celo uničevalni, če pomislimo na propadle naložbe ter podjetja (Moore, Tetlock, Tanlu & Bazerman, 2006). Tu kot primer navajam skupino 28 bank, ki so kmalu zatem, ko so dobile revizorsko mnenje brez pridržkov, razglasile hujše finančne težave. Da je bilo revizijsko mnenje pod vplivom konflikta interesov podpira tudi dejstvo, da so revizijska podjetja, ki so

izrazila mnenje omenjenim bankam, poleg revizijskih storitev zagotavljala tudi nerevizijske storitve za katere so dobila velike pristojbine, kar še bolj pojavlja dvome o neodvisnosti. Zaradi velikih finančnih težav so kasneje mnoge banke propadle, nekaterim pa je pri financiranju pomagala država z nacionalizacijo ali odkupom večjega deleža bank (Sikka, 2009).

Tabela 4: Revizorji ter propadla podjetja

Podjetje	Revizor	Mnenje	Revizijske pristojbine	Nerevizijske pristojbine
Abbey National	D&T	Brez pridržkov	2,8 mil \$	2,1 mil \$
Alliance and Leicester	D&T	Brez pridržkov	0,8 mil \$	0,8 mil \$
Barclays	PwC	Brez pridržkov	29 mil \$	15 mil \$
Bear Stearns	D&T	Brez pridržkov	23,4 mil \$	4,9 mil \$
Bradford and Bingley	KPMG	Brez pridržkov	0,6 mil \$	0,8 mil \$
Carlyle Capital Cor.	PwC	Brez pridržkov	/	/
Citigroup	KPMG	Brez pridržkov	81,7 mil \$	6,4 mil \$
Dexia	PwC	Brez pridržkov	10,12 mil \$	1,48 mil \$
Fannie Mae	D&T	Brez pridržkov	49,3 mil \$	/ mil \$
Fortis	KPMG	Brez pridržkov	20 mil \$	17 mil \$
Freddie Mac	PwC	Brez pridržkov	73,4 mil \$	/
Glitnir	PwC	Brez pridržkov	/	/
HBOS	KPMG	Brez pridržkov	9 mil \$	2,4 mil \$
Hypo Real Estate	KPMG	Brez pridržkov	5,4 mil \$	5,7 mil \$
Indymac	E&Y	Brez pridržkov	5,7 mil \$	0,5 mil \$
ING	E&Y	Brez pridržkov	68 mil \$	7 mil \$
Kaupthing Bank	KPMG	Brez pridržkov	/	/
Landsbanki	PwC	Brez pridržkov	/	/
Lehman Brothers	E&Y	Brez pridržkov	27,8 mil \$	3,5 mil \$
Lloyds TSB	PwC	Brez pridržkov	13,1 mil \$	1,5 mil \$
Northern Rock	PwC	Brez pridržkov	1,3 mil \$	0,7 mil \$
Royal Bank	D&T	Brez pridržkov	17 mil \$	14,4 mil \$
TCF Financial Group	KPMG	Brez pridržkov	0,97 mil \$	0,05 mil \$
Thornburg Mortgage	KPMG	Brez pridržkov	2,1 mil \$	0,4 mil \$
UBS	E&Y	Brez pridržkov	/	/
US Bancorp	E&Y	Brez pridržkov	7,5 mil \$	9,6 mil \$
Wachovia	KPMG	Brez pridržkov	29,2 mil \$	4,1 mil \$
Washington Mutual	D&T	Brez pridržkov	10,7 mil \$	4,3 mil \$

Vir: P. Sikka, Financial crisis and the silence of the auditors. Accounting, 2009, str. 870.

Pri tem je potrebno poudariti, da je pri nekaterih omenjenih propadlih podjetjih nedvomno šlo za prevaro finančnih poročil, kar je ena izmed hujših in dražjih posledic konfliktov interesov, saj gre pri njej za indirektno finančno korist (višje cene delnic, nadaljnje bančno financiranje,

bonusi, napredovanje,...). Tisti, ki so krivi za finančno prevaro, so ponavadi osebe na srednjih in višjih pozicijah (poslovodstvo) ter z njimi povezane osebe (revizorji), saj imajo dostop do informacij, sredstev ter točno vedo, kaj uporabniki finančnih poročil pričakujejo. Finančna prevara lahko vsebuje prekrivanje resničnih podatkov o podjetju ali pa zgolj kreativno uporabo računovodskih standardov. Tako med finančne prevare lahko štejemo povečevanje prihodkov, zmanjševanje odhodkov, povečevanje sredstev, zmanjševanje obveznosti, neprimerno uporabo rezerv, drugačno interpretiranje računovodskih standardov ter izpuščanje informacij (Moore et al., 2006 in Coenen, 2008).

3.1 KAJ VSE VODI DO KONFLIKTOV INTERESOV?

Kot je bilo omenjeno, so dvojne vloge le eden izmed dejavnikov, ki povzročajo konflikt interesov. Zato v nadaljevanju predstavljam še druge dejavnike, ki vplivajo na odločitve, in so povezani tako s področjem revizije kot tudi s človeško naravo, ki lahko privede do pristranskih odločitev (Moore et al., 2006). Ti dejavniki so:

a) Poslovodje zaposlujejo in odpuščajo revizorje

Revizorji imajo močne poslovne razloge ter motivacijo, da so stranke zadovoljne z njihovim delom, saj so stranke tiste, ki jim zagotavljajo delo. V primeru, da revizor poda negativno mnenje, obstaja velika verjetnost, da bodo naslednje leto naročniki revizije izbrali za revizijo drugo revizijsko družbo (Moore et al., 2006).

b) Revizorji sklepajo posle s svojimi strankami

Revizorjeva odvisnost in neodvisnost sta odvisni od medsebojnega odnosa, ki ga zgradita revizor in stranka. Dokazano je bilo, da tudi najmanjša stopnja pripadnosti določeni skupini vodi ljudi, da razlagajo informacije na način, ki je v skladu z interesi te skupine (Moore et al., 2006).

c) Revizorji zagotavljajo nerevizijske storitve

Eden od najpomembnejših razvojnih področij revizijskih podjetij predstavljajo nerevizijske storitve, saj so pristojbine za te storitve zelo visoke ter pomenijo dodaten prihodek revizijske družbe. Zaradi te svoje pomembnosti lahko zelo vplivajo tako na odločitve revizorjev kot tudi na njihovo pristranskost (Moore et al., 2006).

d) Dvoumnost oz. nejasnost

Ko se le-ta pojavi, ljudje poskušamo doseči svoje zaključke, saj smo sposobni informacijo interpretirati na različne načine. Ko je bankrotiralo podjetje Enron, je Joseph Bernardino (izvršni direktor podjetja Andersen) dejal: »Mnogi ljudje menijo, da je revizija znanost, kjer ena številka pomeni številko, ki je lahko dva penija višja ali nižja. Sam pa sem se šolal, da je revizija umetnost.« (Bazerman, Loewenstein & Moore, 2002, str. 3).

e) Odobritev

Revizor je tisti, ki na koncu potrdi ali zavrne poslovanje podjetja ter s tem oceni odločitve, ki jih je v podjetju nekdo že sprejel. Revizor tudi lažje sprejme agresivno računovodstvo od podjetja, kot pa da bi le-to predlagal sam (Bazerman et al., 2002).

f) Osebno zblížanje

Ljudje smo naravnani tako, da lažje prizadenemo tujce, torej tiste, ki jih ne poznamo, kot pa osebe, ki jih poznamo dlje časa, ter osebe, ki nas plačujejo. Kadar revizor sumi vprašljivo poslovanje mora izbirati med potencialnim oškodovanjem svoje stranke (in s tem tudi sebe) ter med investitorji (Bazerman et al., 2002). Dokazi o »nezavedni pristranskosti« govori o tem, da ljudje ne zmoremo zanemariti lastnih interesov in vrednotiti informacije nepristransko, tudi kadar to poskušamo (Moore et al., 2006).

g) Diskontiranje

Pri odločitvah, ki zadevajo takojšne posledice, smo ljudje bolj previdni in odgovorni, kot pa pri odločitvah, katerih posledice se nanašajo na prihodnost ter so negotove. Revizorji se izogibajo razpravljanju o kritičnih poročilih, saj se bojijo takojšnih posledic, in sicer poslabšanja odnosa s stranko ali izgubo zaposlitve (Bazerman et al., 2002).

h) Seštevanje napak

Človeška narava sili ljudi, da prikrivajo ali razlagajo majhne napake, ki se jih ponavadi niti ne zavedajo. Čez čas vsota vseh teh majhnih napak lahko postane zelo velika, njihovo popravljanje pa zahteva priznanje začetnih napak (Bazerman et al., 2002).

Poleg že omenjenih dejavnikov nekatere pomembne nevarnosti opisuje tudi Kodeks etike računovodskih strokovnjakov (2008), ki pravi, da je skladnost s temeljnimi načeli lahko potencialno ogrožena zaradi:

- a) nevarnosti koristoljubja – zaradi finančnih ali drugih interesov revizorja ali najožjega ali ožjega družinskega člana;
- b) nevarnosti samopregledovanja – v primeru, če mora revizor odgovoren za presojo ponovno oceniti svojo predhodno presojo;
- c) nevarnosti posredovanja/zagovarjanja – kadar revizor podpira določeno mnenje ali položaj do takšne mere, da to vpliva na njegovo kasnejšo nepristranskost;
- d) nevarnosti domačnosti/prijateljskih stikov – v primeru, da revizor zaradi tesnega razmerja postane bolj dovzeten za interese drugih;
- e) nevarnosti zastraševanja – kadar revizor zaradi različnih groženj ne ravna nepristransko.

3.2 RAZISKOVALNA ŠTUDIJA KONFLIKTOV INTERESOV

V skladu z obravnavano tematiko je bila izvedena tudi raziskava, katere namen je bil preučiti odnos med revizorjem in naročnikom oz. dvojne vloge ter s tem pojasniti nekatere vplive, ki lahko pripeljejo do konflikta interesov (Moore, Tanlu & Bazerman, 2010).

Raziskava je sestavljena iz treh delov. Prvi del se neposredno nanaša na revizorje, drugi in tretji pa le posredno. Zato bom v nadaljevanju prvi del predstavila v celoti, medtem ko bom v drugem ter tretjem delu predstavila zgolj ključne ugotovitve.

3.2.1 Prvi eksperiment

Revizor je v okviru svojega dela zelo redko pozvan, da mora narediti neodvisno oceno. Ponavadi naročnik predlaga računovodski proces, ki ga bo uporabil v svojem podjetju, revizor pa se mora odločiti, ali so računovodski izkazi v skladu z računovodskimi standardi ali ne. Zadnja zahteva ter revizijski odnos z naročnikom pa predstavljata dva izmed ključnih razlogov, zaradi katerih revizor velikokrat poda pristransko odločitev. V skladu s povedanim je nastala hipoteza, ki je predpostavila, da revizorji zaradi prej naštetih razlogov sprejemajo odločitve, ki ustrezajo njihovim naročnikom (Moore et al., 2010).

Pri eksperimentu je sodelovalo 139 revizorjev, starih od 23 do 55 let. Vsi so bili zaposleni za polni delovni čas v enem izmed petih največjih revizijskih podjetij v ZDA. V povprečju so imeli pet let delovnih izkušenj (Moore et al., 2010).

Udeležence eksperimenta so razdelili v dve skupini. Prvi skupini je bilo povedano, da so zunanji revizorji, ki jih je najelo podjetje, ki si želi pozitivno revizijsko mnenje, drugi skupini pa je bilo naročeno, da jih je zaposlil zunanji investitor, ki želi dobiti oceno o resničnem finančnem stanju podjetja, da se bo lažje odločil, ali naj investira svoj denar v podjetje. Po razdelitvi je sledila odločitev revizorjev. Najprej so morali ugotoviti, ali se računovodski proces ujema s standardi, nato pa so morali predlagati računovodski proces, ki bi ga sami uporabili v navedenih primerih (Moore et al., 2010).

Rezultati so pokazali, da hipoteza drži, saj so tisti revizorji, ki so bili najeti s strani podjetja, pokazali večjo stopnjo strinjanja s procesom (29 %), kot pa tisti, ki so bili najeti s strani zunanjega investitorja (21 %). Ti rezultati so bili kljub potrditvi hipoteze zelo nizki. Avtorji zato navajajo dva ključna razloga (Moore et al., 2010):

- a) Računovodski proces je bil izbran tako, da je presegel meje splošno sprejetih računovodskih standardov.
- b) Pred raziskavo so morali udeleženci podpisati izjavo z naslovom »Revizorjeva neodvisnost in pristranskost«, kar je povzročilo mnoga vprašanja ter strah pred izgubo zaposlitve. Navsezadnje so bili vsi testirani revizorji tudi bivši zaposleni v podjetju Arthurja Andersona.

3.2.2 Drugi in tretji eksperiment

Drugi in tretji eksperiment raziskujeta, kateri faktorji vplivajo na pristranskost ter mero, do katere je pristranskost lahko zavestna. V skladu s tem je bilo udeležencem naročeno, da

morajo podati pristransko javno odločitev ter nepristransko zasebno odločitev. V obeh raziskavah je sodelovalo 112 posameznikov, starih od 20 do 41 let (Moore et al., 2010).

Scenarij eksperimenta se je nanašal na podjetje, ki bi ga udeleženci radi prodali/kupili. V skladu s tem so udeleženci igrali štiri različne vloge (kupec, agent kupca, prodajalec, agent prodajalca) (Moore et al., 2010).

Za glavni faktor vplivanja na agente v drugem eksperimentu so si avtorji izbrali finančne spodbude (2. eksperiment) ter različna razmerja (3. eksperiment). Rezultati obeh eksperimentov so bili presenetljivi. Agentje kupca so ocenili precej nižjo vrednost kot agentje prodajalca. To pomeni, da niti finančne spodbude niti različna razmerja nimajo tako velikega vpliva na odločitve agentov kot različne vloge, saj nihče izmed agentov ni znal odpraviti svoje nepristranskosti v zasebnih poročilih (Moore et al., 2010).

4 RAZKRITJA KONFLIKTOV INTERESOV

Zelo pomembno vlogo pri odkrivanju prevar računovodskih poročil in nepravilnosti revizorjev ima tisk. Kot je prikazano v spodnjih dveh tabelah, so rezultati raziskave, ki jo je naredil harvardski profesor Gregory S. Miller, pokazali, da je bilo v Združenih državah Amerike s tiskom identificiranih kar 75 podjetij od 263 oz. 29 % vseh podjetij, in sicer pred ugotovitvami o nepravilnostih s strani SEC-a oz. javnim priznanjem podjetja. Pri tem največ člankov nastane na podlagi zbranih informacijah novinarjev, ki jih novinar pridobiva na različne načine, in sicer z analizami javnih informacij (javna poročila) ter s pomočjo virov, ki so velikokrat nedosegljivi javnosti (informacije kupcev ter notranjih oseb) (Miller, 2006).

Tabela 5: Viri informacij, na osnovi katerih so nastali članki

Vir informacije	Št. člankov	% člankov
Oblikovane nove informacije novinarja	27	36
Analize	22	29,4
Pravni primeri	15	20
Revizorjeva odpoved	11	14,6
Skupaj	75	100

Vir: G. S. Miller, The Press as a watchdog for Accounting Fraud, 2006, tabela 3.

Tabela 6: Podjetja, ki jih je najprej identificiral tisk z objavljenim člankom

Leto	Št. podjetij	Št. podjetij ujetih s člankom	% št. podjetij ujetih s člankom
1987	1	1	100
1988	1	0	0
1989	2	0	0
1990	6	1	16,7
1991	7	1	14,3
1992	21	4	19,1
1993	29	9	31
1994	28	12	42,9
1995	22	10	45,5
1996	30	9	30
1997	32	7	22
1998	27	6	22,2
1999	22	5	22,8
2000	24	6	25
2001	9	3	33,3
2002	2	1	50
Skupaj	263	75	
v %	100	28,5	

Vir: G. S. Miller, *The Press as a watchdog for Accounting Fraud*, 2006, tabela 2.

Zaradi omenjene pomembne vloge tiska kot informacijskega posrednika v nadaljevanju predstavljam primere, ki sem jih našla v časopisnih člankih in vzbujajo nezaupanje vlagateljev v računovodska poročila in v neodvisnost ter nepristranskost revizorjev.

4.1 PRIKRIVANJE REZULTATOV

Leta 2003 je bilo za revizijo poslovnih izkazov poslovne skupine Merkur izbrano podjetje Deloitte, ki je revidiralo tudi poslovne izkaze Bofexa (podjetja v skupini). Po zaključeni reviziji skupine Merkur je bilo ugotovljeno, da v konsolidirani bilanci skupine Merkurja niso bile upoštevane vse izgube Bofexa, saj ob koncu izdelane in objavljene revizije poslovne skupine revizija Bofexa še ni bila končana (Toplak, 2005). Kasneje je zaključena revizija Bofexa pokazala, da ima podjetje Bofex 1,1 milijardo SIT izgube, ki je bila nato zaradi omenjenih razlogov vključena v leto 2005, namesto v leto 2004. Merkur je zato dobil javni opomin ljubljanske borze, v Deloitto pa je Inštitut za revizijo odredil izredni nadzor. Za leto 2005 je bil izbran nov revizor KPMG, ki je moral najprej pregledati tekoče poslovanje Bofexa (Petavs in Toplak, 2004). V zvezi s tem je spregovoril tudi direktor Slovenskega inštituta za revizijo, ki je povedal, da podpis revizijskega poročila o konsolidirani bilanci, preden so

vključene vse družbe v skupini, ni sprejemljiv niti v primeru, če bi revizor dal v poročilo ustrezno opombo. To je mogoče le takrat, kadar gre za nepomembne podatke, ki ne vplivajo na konsolidirano bilanco, kar pa v tem primeru (ena milijarda izgube) seveda ne more biti nepomemben podatek (Javornik, 2004).

To pa ni edini primer, ki je nastal v povezavi z Merkurjem in Deloitto. Alenka Podbevšek, direktorica Deloitte, se je leta 2004 pogajala z Merkurjem za članstvo v njegovi upravi. Isto leto je revizijska družba Deloitte revidirala poslovne izkaze podjetja Merkur. Čeprav direktorica ni podpisala revizije ter je sodelovala, le kadar so jo poklicali za kakšno vprašanje, bi se v primeru, da bi našli dokaze, da se je članstvo zamenjalo v času, ko je tekla revizija, to pomenilo kršenje neodvisnosti (Novkovič, 2004).

4.2 PREVREDNOTENJA NA »POŠTENO« VREDNOST

Do leta 2004 je računovodske izkaze družbe Droga revidiral revizor podjetja KPMG. S prihodom nove uprave so se začele odkrivati nekatere nepravilnosti, ki so bile storjene pod vodstvom prejšnje uprave. Omenjene nepravilnosti so se nanašale na nepravilno vrednotenje naložb, dobrega imena ter blagovnih znamk. Ugotovljeno je bilo, da so bile nekatere naložbe podjetja v državah nekdanje Jugoslavije (v Sarajevu, Skopju ter Somborju) zelo prevrednotene (celo za trikrat). Večje vrednosti naložb so tako povečale čisti dobiček Droge za 200 ali celo 500 milijonov tolarjev (Bertoncelj, 2004; Toplak, 2005).

V skladu z omenjenim so sledili določeni popravki ter posledice. Na drugi marčevski seji se je nadzorni svet seznanil z novimi dejstvi glede poslovanja družbe ter z revizorskim mnenjem za leto 2003. Na podlagi predstavljenega je nadzorni svet zahteval izredno revizijo poslovanja od leta 2001 naprej, prav tako so uvedli tudi nove organizacijske, kadrovske ter procesne ukrepe. V letnem poročilu za leto 2004 so opravili dodatne potrebne oslavitve blagovnih znamk, dobrega imena, nepremičnin ter popravke vrednosti naložb v povezana podjetja. Odločili so se tudi za zamenjavo revizorja (Letno poročilo Droge d.d. za leto 2004, 2005).

Droga ni edino podjetje, ki je zaradi prevrednotenja zelo spremenilo svoje poslovne rezultate. Podobna dva primera smo lahko zasledili v letu 2005 v podjetju Steklarna Rogaška ter v letu 2009, in sicer v podjetju Istrabenz.

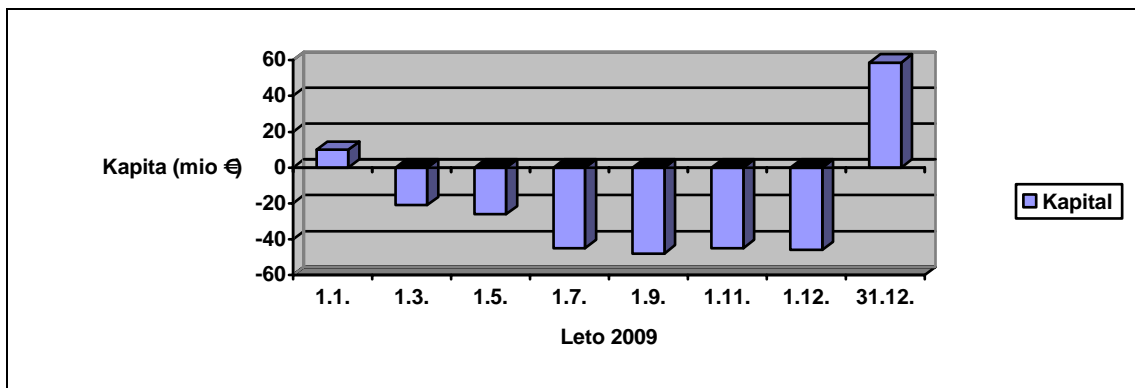
Podjetje Istrabenz d.d. je v sredini leta 2009 izpolnjevalo tri pogoje insolventnosti. Ti pravijo, da je družba insolventna, kadar (Ur.l. RS, št. 410-137/2007):

- a) izguba presega polovico kapitala in je ni mogoče pokriti s prenesenimi dobički in rezerv;
- b) družba več kot dva meseca zamuja z izpolnitvijo ene ali več obveznosti, ki zavzemajo vsaj 20 % vseh obveznosti;
- c) je vrednost premoženja manjša od vsote vseh obveznosti.

Torej kadar podjetje izpolnjuje prva dva pogoja, je kapital družbe še vedno pozitiven ter insolventnost v tem primeru ne pomeni nepopravljivih težav. V primeru, ko pa podjetje izpolnjuje tretji pogoj, kar pomeni, da je kapital družbe negativen, pa govorimo o prezadolženosti, ki jo je zelo težko odpraviti, in sicer z dokapitalizacijo (vplačilom denarja obstoječih in novih lastnikov). Omenjena rešitev ponavadi ne zanima nikogar, saj ne prinaša nobenih koristi lastnikom, kar pomeni, da če podjetje ne odpravi negativnega kapitala, to sčasoma pripelje družbo do stečaja (Finance, 2009).

Zaradi omenjenih razlogov so v družbi Istrabenz govorili o prisilni poravnavi. Decembra, teden pred glasovanjem, pa je uprava družbe Istrabenz objavila, da je prišlo do sprememb v kapitalu zaradi prevrednotenja, kar je povečalo kapital družbe iz negativnih 50 milijonov evrov na pozitivnih 58 milijonov evrov (Spletna stran dnevnika Finance, 2009). V letnem poročilu je zapisano, da je do sprememb v kapitalu prišlo zaradi zmanjšanja popravka napake pri evidentiranju poštene vrednosti izvedenih finančnih instrumentov za 2.371 tisoč evrov, zaradi izgube za 61.287 tisoč evrov, zaradi povečanja spremembe poštene vrednosti finančnih sredstev za 114.141 (naložbe v odvisne družbe) tisoč evrov ter zaradi drugih povečanj kapitala za 122 tisoč evrov (Letno poročilo družbe Istrabenz d.d., 2010). Pri tem je potrebno poudariti, da celo leto ni bilo vplačanega nobenega vložka v kapital ter da je revizorska hiša novembra ocenila naložbe za 90 milijonov nižje, kasneje pa je v letnem poročilu zapisala, da gre v vseh pogledih za pošteno predstavitev finančnega stanja (Spletna stran dnevnika Finance, 2009).

Slika 1: Kapital Istrabenza

Vir: Dnevnik Finance, 2009.

Kot že omenjeno, se je naslednji primer, ki je prav tako povezan s prevrednotenjem premoženja zgodil v Steklarni Rogaška leta 2005. Skrbna ponovna ocenitev vsega premoženja je pokazala, da je bilo v preteklosti premoženje pogosto nekorektno vrednoteno s tendenco po prevrednotenju, saj so dokumenti pokazali, da so bili med letoma 2000 in 2003 številni dokumenti prirejeni ter so skrivali za 12,6 milijarde tolarjev dolgov ter s tem prikazovali precej boljše stanje od dejanskega (Letno poročilo Steklarne Rogaška d.d., 2005 in Spletna stran Dela, 2005). Omenjeno prevrednotenje se je nanašalo predvsem na zaloge gotovih

proizvodov, polproizvodov in terjatev do povezanih družb, kar je služilo tudi kot zavarovanje pri najemanju posojil. Prav tako je bilo ugotovljeno, da je Steklarna Rogaška v zadnjih letih financirala nekaj finančno ter poslovno zahtevnih projektov, izmed katerih nobeden ne opravičuje svoje ekonomske upravičenosti (Letno poročilo Steklarne Rogaška d.d, 2005). Izgubo so povečali tudi drugi nečedni posli, ravnanja in okoriščanja, prekoračena pooblastila ter nenavadne transakcije s strani uprave in z njimi povezanimi posamezniki. Do omenjenega leta, ko so bile razkrite vse omenjene nepravilnosti, je revizijo opravljalo podjetje Ernst&Young, ki je v svojem poročilu vsako leto podalo mnenje brez pridržkov. Po razkritju nepravilnosti pa je revizijo prevzelo podjetje KPMG. Zamenjana sta bila tudi uprava ter direktor podjetja (Delo, 2005).

4.3 DVOJNA MERILA

Leta 2008 je bilo objavljeno letno poročilo poslovne skupine Save za leto 2007. Pri tem so naložbe v Gorenjsko banko, Abanko Vipava ter Merkur takrat pomenile kar 40 % sredstev skupine, zaradi česar je bilo njihovo vrednotenje odločilno za oceno vrednosti premoženja skupine. Po izračunih je bila skupina Sava lastnica 46 % deleža Gorenjske banke, saj je imela matična družba 152.110 delnic, odvisna družba Sava hoteli Bled pa 518 delnic. Odvisna družba Sava je v letnem poročilu ocenila vrednost delnice Gorenjske banke na 1.113 evrov na delnico, kar naj bi bila njihova knjigovodska vrednost, matična družba Sava pa je določila pošteno vrednost delnic na 587 evrov na delnico (Lipnik, 2008).

V omenjenem letu je bil Merkur prav tako solastnik Gorenjske banke ter je vrednotil delnico po 3.050 evrov, kar pomeni, da bi v primeru enakega vrednotenja delnic Savina naložba znašala kar 464 milijonov evrov. Zato se poraja vprašanje, kako sta lahko obe družbi vrednotili delnico tako različno. Najbolj zanimivo pri vsem tem je, da je obe družbi revidiral isti pooblaščen revizor iz KPMG (Lipnik, 2008).

5 REŠITVE KONFLIKTA INTERESA

Po svetu so nastale različne rešitve, ki naj bi skušale odpraviti konflikt interesov revizorjev. Zaradi različnosti in tudi podobnosti sem si izbrala naslednje rešitve: Sarbanes-Oxley zakon, ki je nastal v ZDA, 8. direktivo o obveznih revizijah za letne in konsolidirane računovodske izkaze ter Kodeks poklicne etike računovodskih strokovnjakov, kar je predlagala Evropska Unija ter slovenski Zakon o revidiranju ter Kodeks etike zunanjih revizorjev.

5.1 REŠITVE V ZDA: SARBANES – OXLEY ACT

30. julija leta 2002 je ameriški predsednik George Bush zaradi mnogih revizijskih in računovodskih škandalov v ZDA sprejel Sarbanes-Oxley Act (v nadaljevanju SOX), čigar glavni namen je bil vpeljati določene konkretne standarde v finančni poročevalski proces ter s tem okrepiti neodvisnosti revizorjev in zmanjšanje vpliva posloводства, ki ga imajo na

revizorje (Gavious, 2006 in Coenen, 2008 in spletna stran SEC-a, 2010). Čeprav je bil namen nove zakonodaje zelo dober, je bila njegova implementacija zelo hitra in draga, zaradi česar mnogi dvomijo, da bodo koristi opravičile stroške (Coenen, 2008). Kljub temu danes SOX pomeni za celotno zgodovino omenjene države eno izmed največjih reform v poslovni praksi, saj prinaša zelo veliko sprememb na področju korporacijskega upravljanja ter v revizijski stroki (SEC, 2010).

Glavni cilj zakona je zapisan že v podnaslovu, kjer zakon pravi: »Varovati naložbenike z izboljšanjem točnosti in zanesljivosti računovodskega poročanja korporacij v skladu z zakoni o vrednostnih papirjih ter drugimi predlogi« (The Sarbanes-Oxley Act, 2002, str. 1).

Kot sem že omenila, je SOX prinesel zelo veliko sprememb. Zaradi omenjenih razlogov se bom v nadaljevanju osredotočila predvsem na ključna področja z vidika moje diplomske naloge.

5.1.1 Javni nadzor nad revizorji

Ena izmed največjih sprememb je prav zagotovo ustanovitev Odbora za javni nadzor nad delovanjem revizijskih družb (Public Company Accounting Oversight Board, v nadaljevanju PCAOB). PCAOB je privatna in neodvisna zasebna inštitucija, katere poslanstvo predstavlja nadziranje revizorjev javnih podjetij pri pripravi poštenega in neodvisnega revizorjevega poročila za zaščito interesov vlagateljev ter javnega interesa. Poleg te glavne naloge je njegova odgovornost tudi izboljševanje kakovosti in prepoznavnosti pri računovodskem poročanju in neodvisnem revidiranju, napredek pri odgovornosti družb ter nadaljevanje delovanja v javnem interesu (Odar, 2004).

5.1.2 Revizorjeva neodvisnost

Druge velike spremembe za povečanje neodvisnosti in nepristranskosti revizorjev najdemo v drugem poglavju zakona. V tem delu zakon najprej prepoveduje opravljanje določenih vrst nerevizijskih storitev istočasno z revizijo, in sicer: knjigovodenje ter računovodenje, oblikovanje ter vpeljavo informacijskega sistema podjetja, ocenjevanje ter vrednotenje, aktuarske storitve, notranjo revizijo, funkcije poslovanja ter zaposlovanja, borzno posredništvo ter trgovanje, pravne ter druge strokovne storitve (člen 201). Vse revizijske in dovoljene nerevizijske storitve, ki jih opravlja revizijska družba, mora vnaprej odobriti Revizijski odbor. Pri tem je še posebej pomembno, da v primeru odobritve nerevizijske storitve, le-to postane razkrito. Razkrita mora biti vrsta nerevizijske storitve ter znesek storitev (člen 202). Prav tako je določeno, da revizijska družba ne more opravljati revizijskih storitev svojemu potencialnemu naročniku, če je bil leto dni pred začetkom zdajšnje revizije glavni izvršni direktor ali glavni finančni direktor vodja računovodstva ali drug zaposleni podjetja na enakovrednem položaju, zaposlen pri revizijski družbi (člen 206) (The Sarbanes-Oxley Act, 2002).

V nadaljevanju zakon določa obvezno menjavo oz. rotacijo glavnega revizijskega partnerja ali koordinacijskega partnerja revizije na vsakih pet let, s tem ko pravi, da je nezakonito, da registrirano javno revizijsko podjetje zagotavlja naročniku revizijske storitve še naprej, ne da bi zamenjalo glavnega revizorja (člen 203) (The Sarbanes-Oxley Act, 2002).

SOX je zelo poostiril tudi poročanje revizijskih družb revizijskemu odboru. Tako morajo sedaj revizijske družbe pripravljati poročila revizijskemu odboru o vseh kritičnih računovodskih usmeritvah uporabljenih pri pripravi računovodskih izkazov, alternativni uporabi finančnih instrumentov znotraj GAAP-a ter o drugih pisnih komunikacijah med revizijsko družbo ter poslovodstvom (člen 204) (The Sarbanes-Oxley Act, 2002).

Zadnji člen drugega poglavja oz. 207. člen, ki se nanaša na povečanje revizijske neodvisnosti, zahteva raziskavo o obvezni rotaciji revizijskih partnerjev ter njenih učinkih. Glavno vprašanje, ki se tu pojavlja, je, ali takšna politika zagotavlja kvaliteto revizorja in če ga s kakšnimi stroški. Le-to je naredil General Accounting Office novembra 2003, ki je zaključil, da koristi obvezne rotacije niso zagotove ter da so pred uvedbo take zahteve potrebni bolj zanesljivi dokazi, da je obvezna rotacija koristna (The Sarbanes-Oxley Act, 2002).

5.1.3 Korporacijska in kriminalna odgovornost za prevare

Naslednje velike spremembe je SOX uvedel na področju odgovornosti za prevare. Z vidika korporacijske odgovornosti je pomemben predvsem 304. člen zakona, ki pravi, da kadar pride do neskladnosti med zahtevami računovodskega poročanja in računovodskimi izkazi ter s tem do ponovne priprave računovodskih izkazov, morata CEO in CFO povrniti podjetju vse nagrade in druga plačila za spodbudo, nadomestila v obliki premoženja ter dobiček ustvarjen od prodaje, in sicer za 12 mesecev nazaj. Prav tako lahko SEC kršilec prepove opravljanje dela kot direktor, če meni, da obravnavane osebe niso sposobne opravljati zahtevanih nalog (The Sarbanes-Oxley Act, 2002).

SOX je prav tako zelo zaostril denarne in zaporne kazni za vpletene v prevare. Tako sedaj največja kazen za prevaro znaša do 25 let zaporne kazni, in sicer v primeru načrtovanja in izvedbe prevare naložbenikov v zvezi z vrednostnimi papirji. Druge povečane kazni se nanašajo na zavedno spreminjanje, uničevanje, prikrivanje ali ponarejanje dokumentov ter stvarnih predmetov v višini nad 1 milijonom \$ denarne kazni in ne več kot 20 let zaporne kazni. Zavedna potrditev računovodskega poročila, ki se ne ujema z zahtevami zakona, pa se kaznuje v višini do 5 milijonov \$ in ne več kot 20 let zaporne kazni (Criminal Penalties, 2010).

Poleg zapornih in denarnih kazni so se povečali tudi zastaralni roki za vložitev tožb zaradi goljufije, prevare, manipulacije ter neresničnega prikazovanja računovodskih informacij. Po

novem imajo naložbeniki dve leti časa, da začnejo s civilnim postopkom po odkritju dejstev in pet let zatem, ko ni več nobenih dejanskih kršitev (The Sarbanes-Oxley Act, 2002).

5.2 REŠITVE V EVROPSKI UNIJI: DIREKTIVA O OBVEZNIH REVIZIJAH TER IFAC-OV KODEKS ETIKE

V odgovor Združenim državam Amerike na sprejetje Sarbanes-Oxley zakona ter zaradi odsotnosti enotnih pravil revidiranja v Evropski uniji ter pomanjkljivega nadzora nad revizorskimi podjetji je Evropska unija posodobila Direktivo o obveznih revizijah, bolj znano kot 8. direktiva zakonodaje o gospodarskih družbah, ki je stopila v veljavo 17. maja 2006 (Odar, 2006 in Majič, 2009). Medtem ko je Direktiva zavezujoča za vse države članice v delu, ki se nanaša na cilje, ki jih je potrebno doseči, poti za doseg te ciljev določijo države članice same (Odar, 2006). Nova Direktiva obravnava pravila o akreditiranju revizorjev, revizijske postopke, nadzor ter zunanji nadzor kakovosti. Osredotoča se tudi na okrepitev pravic delničarjev, varnost naložb in konkurenčnost podjetij (Majič, 2009).

Da bi dosegli visoko kakovost revizije in ponovno zaupanje vlagateljev v kapitalske trge Direktiva pravi, da se morajo revizorji držati najvišjih etičnih standardov, pri čemer lahko države članice lahko upoštevajo načela Kodeksa etike računovodskih strokovnjakov Mednarodne zveze računovodskih strokovnjakov (IFAC) (Ur.l. EU, št. 157/87). Omenjeni Kodeks predstavlja najbolj splošen okvir za razmišljanje, saj je sestavljen kar iz treh delov. Prvi del velja za vse računovodske strokovnjake, drugi za samostojne računovodske strokovnjake (kamor spadajo revizorji), tretji pa za računovodske strokovnjake v podjetju ter deloma tudi za samostojne računovodske strokovnjake. V vsakem primeru gre torej za širše opredeljeni poklic računovodskih strokovnjakov ter za njihovo etiko (Kodeks etike za računovodske strokovnjake, 2008).

Po kodeksu morajo cilji računovodskega poklica ustrezati najvišjim standardom poklicnega delovanja, dosežati najvišje ravni izvedbe ter na splošno zadovoljevati zahteve javnega interesa. Zato morajo biti uresničene štiri temeljne zahteve: verodostojnost informacij, poklicnost računovodskih strokovnjakov, kakovost njihovih storitev ter zaupanje uporabnikov v računovodske strokovnjake. Pri tem morajo računovodski strokovnjaki upoštevati tudi temeljna načela, in sicer neoporečnost, nepristranskost, strokovno usposobljenost ter primerno skrbnost, zaupnost, poklicno vedenje in spoštovanje strokovnih standardov (Kodeks etike za računovodske strokovnjake, 2008).

Za zmanjšanje nevarnosti ter s tem konfliktov interesov Kodeks etike za računovodske strokovnjake predlaga varovala, uvedena s poklicem, zakonodajo ali predpisom ter varovala v delovnem okolju. Zadnja se navezujejo predvsem na tiste dejavnike, ki jih mora uvesti delodajalska organizacija (delodajalec revizorjev). Ta zahtevajo od organizacij, da uvedejo sistem pritožb, ki naj bi omogočil, da uslužbenci opozorijo na neetično vedenje ter uvedbo izrecne dolžnosti javljanja kršitev etičnih zahtev. Varovala, uvedena s poklicem, zakonodajo

ali predpisi pa so mnogo širša ter zahtevajo od revizorjev in revizijskih družb izobrazbo, delovne izkušnje, nenehni poklicni razvoj, predpise o upravljanju družb, poklicne standarde, poklicno ali regulativno spremljanje, disciplinske postopke ter zunanjo revizijo poročil, ki jih je pripravil revizor (Kodeks etike za računovodske strokovnjake, 2008).

5.3 REŠITVE V SLOVENIJI: ZAKON O REVIDIRANJU TER KODEKS ETIKE ZUNANJIH REVIZORJEV

Z novim zakonom o revidiranju (v nadaljevanju ZRev-2), ki je bil sprejet 17. junija 2008 s strani Državnega zbora Republike Slovenije, je bila prenesena 8. direktiva o obveznih revizijah za letne in konsolidirane računovodske izkaze, ki je bila tudi poglavitni razlog za sprejetje novega zakona, saj je prinesla zelo veliko sprememb v delu, kjer je določila pravila in delovanje organa za javni nadzor kot nadzornega organa nad revizorji in revizijskimi družbami ter uvedla dodatna strokovna merila za nadzor nad kakovostjo dela revizorjev in revizijskih družb. Poleg omenjenega novi zakon odpravlja tudi pomanjkljivosti prejšnjega zakona ter zagotavlja bolj neodvisen nadzor nad delom revizije. Cilji novega zakona so zagotoviti naložbenikom ter drugim uporabnikom računovodskih poročil, da se lahko popolnoma zanesejo na revidirane računovodske izkaze, zmanjšati konflikte interesov med revizorji in naročniki ter ponuditi javnosti zaščito pred računovodskimi škandali. Podobno kot Sarbanes-Oxley zakon tudi naš novi zakon opredeljuje pojme, način ter nadzor nad revidiranjem, storitve revidiranja ter ostala področja povezana z revidiranjem (Predlog zakona o revidiranju, 2010).

Zakon o revidiranju ni edini v Sloveniji, ki skuša povečati neodvisnost in nepristranskost revizorjev. Drug pomemben akt je Kodeks etike zunanjih revizorjev, ki je stopil v veljavo 15. marca leta 1994 in se nanaša na osebe, ki so vpisane v register revizorjev in pooblaščenih revizorjev pri Slovenskem inštitutu za revizijo. Njegov pomen se kaže v vodenju oz. usmerjanju revizorjev, ko opravljajo svoje poklicne dolžnosti ter z določanjem načel in pravil etičnega in poklicnega obnašanja v stroki ter javnosti (Kodeks poklicne etike zunanjih revizorjev, 1994, v nadaljevanju Kodeks).

Lahko bi rekli, da je Slovenski kodeks dokaj star ter površen, saj vsebuje le pet temeljnih načel (odgovornost, javni interes, neoporečnost, nepristranskost ter neodvisnost, dolžna poklicna skrbnost) ter deset pravil (neodvisnost, neoporečnost in nepristranskost, spoštovanje temeljnih načel in revizijskih standardov, zaupnost, poklicna skrbnost, plačila za storitve in sprejemanje ter plačevanje provizij, reklama in nabiranje naročil, nezdržljivost določenih zaposlitev in revizorjeva nečastna dejanja, ime revizijske družbe ter spoštovanje zakonitosti), ki jih morajo upoštevati revizorji pri svojem delovanju. Pri tem je največja pozornost namenjena neodvisnosti, kjer je opredeljeno, kaj lahko vpliva na neodvisnost in kaj morajo revizorji upoštevati, da le-ta ne bi bila kršena (Kodeks, 1994).

6 JAVNO NADZORSTVO NAD REVIZIJSKO STROKO

V Sloveniji je bil pred sprejetjem novega zakona že v veljavi monitoring sistem, po katerem je sistem nadzora nad kvaliteto revizijskih družb zagotavljal Revizijski svet pri Slovenskem inštitutu za revizijo, kjer so imeli aktivni revizorji prevladujoč vpliv. Od sprejetja novega zakona imamo v Sloveniji kar dva organa nadzora, in sicer Inštitut in Agencijo za javni nadzor nad revidiranjem (Predlog zakona o revidiranju, 2010). Čeprav imata pri tem zelo podobno vlogo, je potrebno razumeti tudi njuno razlikovanje. Medtem ko Inštitut opravlja nadzor ter na njegovi osnovi predstavi strokovno mnenje, Agencija odloča v postopkih nadzora tako, da izdaja odredbe, odločbe za izrek opomina oz. odvzem dovoljenja, v glavnem na podlagi pregledov Inštituta. Agencija lahko tudi sama opravlja nadzor nad revidiranjem ter ima v tem primeru enake pristojnosti kot Inštitut (Svenšek, 2010). Pri tem je potrebno poudariti, da novi zakon ni spremenil obsega dela ter javnih pooblastil Inštituta, temveč je uvedel zgolj še en organ nadzora – Agencijo, katere člani niso aktivni revizorji, ki zagotavlja javni nadzor nad revizijskimi družbami ter nad delom Inštituta, kjer ima javna pooblastila. To je bilo potrebno narediti zato, da se je zagotovila neodvisnost članov nadzora od revizorjev ter s tem tudi od revizijskih družb, da ne bi prihajalo do konflikta interesov (Predlog zakona o revidiranju, 2010).

Najpomembnejša naloga javnega nadzorstva je zagotovitev delovanja, ki bo v javnem interesu in ne v interesu lastnikov, in sicer z vzpostavitvijo nadzora nad revizorji in revizijskimi družbami, kar naj bi onemogočilo nepravilnosti in preprečilo škandale (Odar, 2006). Da bi dosegli omenjeni cilj Agencija in Inštitut opravljata nadzor nad revizijskimi družbami, pooblaščenimi revizorji ter pooblaščenimi ocenjevalci (ZRev-2).

6.1 POSTOPKI ZOPER POOBLAŠČENE REVIZORJE

V okviru nadzora nad pooblaščenim revizorjem lahko Agencija revizorju izreče naslednje ukrepe: odreditev odprave kršitve, opomin, pogojni odvzem dovoljenja ter odvzem dovoljenja (ZRev-2).

Agencija ima pristojnost, da pooblaščenemu revizorju izreče **opomin**, kadar pooblaščen revizor krši pravila revidiranja in ni pogojev za odvzem dovoljenja oz. za pogojni odvzem dovoljenja (ZRev-2).

Do **pogojnega odvzema** dovoljenja pride, kadar Agencija z odločbo o odvzemu dovoljenja hkrati tudi izreče, da se odvzem dovoljenja ne bo izvršil, če pooblaščen revizor ne bo storil nove kršitve v obdobju od šestih mesecev do dveh let (ZRev-2).

Najstrožja kazen pooblaščenemu revizorju je **odvzem dovoljenja**. Le-tega Agencija izreče, če ugotovi, da je bilo dovoljenje pridobljeno z navajanjem neresničnih podatkov oz. če ob pridobitvi dovoljenja niso bili izpolnjeni pogoji, ki določajo pogoje za pridobitev dovoljenja

za opravljanje nalog pooblaščenega revizorja ter kadar je oseba pravnomočno obsojena za kaznivo dejanje zoper premoženje ali gospodarstvo. Prav tako Agencija lahko odvzame dovoljenje revizorju, če pride do kršitev prepovedi revidiranja v posamezni pravni osebi, pravil revidiranja, dolžnosti varovanja zaupnih podatkov ter kadar obravnavani subjekt ponavljajoče krši druge določbe zakonov, zaradi česar mu je bilo predhodno že dvakrat izrečen opomin (ZRev-2).

V letnem poročilu Inštituta je razvidno, da je Inštitut v letu 2009 opravil 21 pregledov, ki so se nanašali na pooblašcene revizorje, pri čemer je bilo 9 oz. 43 % primerov takšnih, kjer so se pokazale pomembnejše nepravilnosti (Letno poročilo Inštituta, 2010). O tem je v strokovnih mnenjih nato obvestil Agencijo. Na podlagi strokovnih mnenj s strani Inštituta ter prejete dokumentacije je nato Agencija izrekla dva opomina; v dveh primerih, kjer je že začela postopek za izrek ukrepa, je kasneje po ponovni preučitvi zadev in prejemu odgovorov revizorjev sprejela odločitev, da se zaradi nezadostnih dokazov postopek ne nadaljuje (Letno poročilo Agencije za javni nadzor nad revidiranjem, 2010).

6.2 POSTOPKI ZOPER REVIZIJSKE DRUŽBE

Nadzor nad revizijskimi družbami obsega nadzor nad zagotavljanjem kakovosti dela revizijskih družb z namenom preverjanja, ali revizijska družba pri opravljanju storitev revidiranja ravna v skladu s pravili revidiranja. V primeru odstopanj ima Agencija pristojnost, da revizijski družbi izreče ukrep o odpravi kršitev, dodatne ukrepe ter odvzem dovoljenja (ZRev-2).

Revizijski družbi je v primeru manjših kršitev dana **odredba o odpravi kršitev**. Kadar pa revizijska družba huje krši pravila o revidiranju, lahko Agencija z odredbo o odpravi kršitev zahteva tudi sprejem **dodatnih ukrepov**.

Pri tem se za hujšo kršitev pravil revidiranja šteje (ZRev-2):

- a) opravljanje dejavnosti, ki so prepovedane z zakonom;
- b) pogodba o revidiranju, ki ne vsebuje vseh sestavin, določenih s 47. členom zakona;
- c) začel postopek nad delničarjem revizijske družbe za izrek prepovedi izvrševanja pravic iz delnic;
- d) začel postopek za odvzem dovoljenja pooblaščenemu revizorju, ki pri revizijski družbi opravlja storitve revidiranja.

Agencija lahko tudi **odvzame** revizijski družbi **dovoljenje** za revidiranje zaradi dveh razlogov. Prvi je navajanje neresničnih podatkov za pridobitev dovoljenja za revidiranje, drugi pa nastane, kadar Agencija revizijski družbi odredi dodatni ukrep o razrešitvi člana ali člana uprave, revizijska družba pa ne izpolni ukrepa v predpisanem roku. Pri tem je potrebno še opozoriti, da je **odvzem dovoljenja** lahko samo **pogojen**, zanj pa veljajo enaki pogoji kot pri pooblaščenemu revizorju (ZRev-2).

Tako kot v primeru pooblaščenih revizorjev so se pokazale nepravilnosti tudi pri pregledu revizijskih družb. Inštitut je v letu 2009 opravil 5 pregledov, pri čemer je bilo 4 oz. 80 % primerov takšnih, kjer so se pokazale pomembnejše nepravilnosti. O tem je prav tako v strokovnih mnenjih nato obvestil Agencijo (Letno poročilo Inštituta, 2010). Na podlagi prejete dokumentacije je Agencija dvema revizijskima družbama izrekla ukrep nadzora. Prvi izmed revizijskih družb je izdala opomin zaradi neustrezno sklenjene pogodbe o revidiranju, drugi pa odredbo o odpravi šestih kršitev (revidiranje v družbi, kjer je bil revizor prav tako član nadzornega sveta, neustrezna pogodba o revidiranju z naročnikom, revizijska družba ni sprejela pravilnika o varovanju revizijske dokumentacije, revizijska družba je imela sklenjene pogodbe z izvajalci, kjer je bilo mogoče njihova plačila šteti za provizije, sporna revizija cenitve). Prav tako je izdala tudi pet odredb o odpravi kršitev ter dva dopisa na opozoritev kršitev, saj je iz poročil revizijskih družb ugotovila, da sedem revizijskih družb ni zagotovilo vsaj 15 % udeležbe pooblaščenega revizorja pri reviziji, ki podpiše revizorjevo poročilo (Letno poročilo Agencije za javni nadzor nad revidiranjem, 2010).

SKLEP

Revizorjevo mnenje o računovodskih izkazih služi mnogim uporabnikom, ki na podlagi tega mnenja sprejemajo poslovne odločitve. Če želimo, da so te odločitve pravilne in koristne za uporabnika, ga mora oblikovati neodvisni revizor, ki deluje v interesu javnosti ter ne v interesu lastnikov.

Revizor od začetka do konca revizije sodeluje z naročnikom revizije. Od kakovosti tega sodelovanja je odvisno tako revizorjevo mnenje kakor tudi skupno nadaljnje poslovanje. Naročnik si želi pozitivno mnenje o računovodskih izkazih, glavna naloga revizorja pa je podati strokovno in neodvisno mnenje o resničnosti in poštenosti računovodskih izkazov. Če računovodski izkazi prikazujejo pošteno ter resnično stanje, revizor poda pozitivno mnenje. Do večjih težav pride v primeru, kadar računovodski izkazi niso pošteni in resnični. Takrat se revizor sooči z etično dilemo, saj se mora odločiti, ali bo podal negativno mnenje in s tem deloval v skladu z javnim interesom ali pa bo podal pozitivno mnenje ter s tem ugodil tistemu, ki ga plačuje. V tem primeru se revizor sooči s konfliktom interesov.

Da konflikti interesov obstajajo so dokazali mnogi znani revizijski škandali v ZDA in Evropi. Zaradi tega se je javnost odzvala z mnogimi mehanizmi ter zakonodajo, ki naj bi omilila konflikte interesov ter poskrbela, da bi revizorji delovali čim bolj strokovno, pošteno, nepristransko ter neodvisno. Med vsemi predlaganimi rešitvami se mi zdi najprimernejši Sarbanes-Oxley Act, saj menim, da zelo dobro pokriva mnoga odprta vprašanja ter skuša biti pošten do vseh.

V Sloveniji smo prav tako uvedli mnoge spremembe v revizijsko stroko. Poleg sprememb, ki jih vključuje novi zakon o revidiranju, so bile večje spremembe narejene v javnem nadzorstvu. Tako danes revizorje in revizijske družbe preverjata kar dva nadzorna organa:

Agencija za javni nadzor nad revidiranjem in Inštitut za revizijo. Medtem ko Inštitut opravlja nadzor, je Agencija tista, ki odloča v postopkih nadzora tako, da izdaja odredbe, odločbe za izrek opomina oz. odvzem dovoljenja. Kljub velikim spremembam menim, da bi bilo potrebno še marsikaj spremeniti. Če se osredotočim samo na kazni, ki lahko doletijo revizorje v primeru kršenja prepisov, je moje mnenje, da so prenizke, saj najvišja kazen znaša 1.500 evrov (če upoštevamo samo denarno kazen ter odmislimo možno izgubo službe, strank ter ugleda), medtem ko revizijske družbe zaslužijo za revizijsko mnenje od 30 do 150 tisoč evrov. Pravkar navedeno ter težka dokazljivost prevar sta po mojem mnenju ključna razloga, zaradi katerih bodo revizorji še vedno podajali »dvomljiva« pozitivna mnenja.

LITERATURA IN VIRI

1. Agencija za javni nadzor nad revidiranjem (2010). Letno poročilo Agencije za javni nadzor nad revidiranjem za leto 2009. Ljubljana: Agencija za javni nadzor nad revidiranjem.
2. Bazerman, M.H., Loewenstein, G., & Moore, D.A. (2002). Why Good Accountants Do Bad Audits. *80 Harvard Business Review*, 97, (november).
3. Bertonecelj, M. (2004, 30. marec). Kaj so v Drogi delali revizorji? *Finance* 221/2004. Najdeno 23. junija 2010 na spletnem naslovu <http://www.finance.si/91517/Kaj-so-v-Drogi-delali-revizorji>
4. Coenen, T.L (2008). *Essentials of corporate fraud*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
5. Criminal Penalties. Najdeno 10. julija 2010 na spletnem naslovu <http://www.corporateconflicts.com/index-sb-analysis.html>
6. Direktiva 2006/43/ES Evropskega parlamenta in Sveta. *Uradni list EU* št. 157/87.
7. Droga d.d. (2005). Letno poročilo 2004 podjetja Droga d.d.. Droga d.d.
8. Gavius, I. (2006). Alternative perspectives to deal with auditors agency problem. *Critical Perspectives on Accounting* 18, 451-467.
9. Hierarhija pravil revidiranja. Uradni list RS št. 86/2009.
10. Inštitut za revizijo (2008). Kodeks etike za računovodske strokovnjake. Odbor za etiko IFAC.
11. Inštitut za revizijo (1994). Temeljna revizijska načela: Inštitut za revizijo.
12. Inštitut za revizijo (1994): Kodeks poklicne etike zunanjih revizorjev. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
13. Inštitut za revizijo (2010). Poročilo o delu Slovenskega Inštituta za revizijo za leto 2009. Ljubljana: Inštitut za revizijo.
14. Istrabenz d.d. (2010). Letno poročilo Skupine Istrabenz in družbe Istrabenz d.d. za leto 2009. Istrabenz d.d.

15. Jaklič, M. (2009). *Poslovno okolje in gospodarski razvoj*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
16. Javornik, V. (2004, 27. julij). Za milijardo več izgube? To pa ni malenkost! *Finance 142/2004*. Najdeno 23. junija 2010 na spletnem naslovu <http://www.finance.si/84493/Za-milijardo-ve%E8-izgube-To-pa-ni-malenkost>
17. *Kam so odtekale milijarde?* Najdeno 22. julija 2010 na spletnem naslovu <http://www.delo.si>
18. Koletnik, F. (1999). *Soodvisnost in različnost notranje in zunanje revizije*. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
19. Kozmus – Pesar, M. (1999). *Javni interes in revizor*. Ljubljana: Zveza ekonomistov Slovenije: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
20. Lipnik, K. (2008, 28. april). Gospod revizor, kolikšna je vrednost Gorenjske banke? *Finance 081/2008*. Najdeno 23. junija 2010 na spletnem naslovu <http://www.finance.si/211620/Gospod-revizor-kolik%B9na-je-vrednost-Gorenjske-banke>
21. Majič M. (2009). Predstavitev Agencije za javni nadzor nad revidiranjem. *Zbornik referatov 41. simpozija o sodobnih metodah v računovodstvu, financah in reviziji* (str. 93-99). Portorož: Zveza ekonomistov Slovenije in Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
22. Marjan, O. (2004). Neodvisnost revizorja in javno nadzorstvo nad revizijsko stroko. *Zbornik referatov 36. simpozija o sodobnih metodah v računovodstvu, financah in reviziji* (str. 165-177). Portorož: Zveza ekonomistov Slovenije in Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
23. Marjan, O. (2006): *Organiziranost revizijske stroke v Sloveniji v skladu z evropsko direktivo*. Ljubljana: Zveza ekonomistov Slovenije: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
24. Miller, G.S. (2006). The Press as a Watchdog for Accounting Fraud. *Journal of Accounting Research*, 44, No. (5).
25. *Ministrstvo za financ. Predlog zakona o revidiranju*. Najdeno 10. junija 2010 na spletnem naslovu <http://gp.mf@gov.si>

26. *Moj grafikon meseca (december 2009)*. Najdeno 23. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://www.finance.si>
27. Moore, D.A., Tetlock, P.E., Tanlu, L., & Bazerman, M.H. (2006): *Conflict of interest and the case of auditor independence: moral seduction and strategic issue cycling*. *Academy of management Review* 2006, 31, (1).
28. Moore, D.A., Tanlu, L., & Bazerman, M.H. (2010). *Conflict of interest and the intrusion of bias*. *Judgement and Decision Making*, 5, (1), 37-53.
29. Novkovič, G. (2004, 21. april). A. Podbevšek se je v času revizije pogajala z Merkurjem. *Finance* 221/2004. Najdeno 23. junija 2010 na spletnem naslovu <http://www.finance.si/92532/A.-Podbev%20ek-se-je-v-%E8asu-revizije-pogajala-z-Merkurjem>
30. Perner, V. (1999): Revizor in okolje. *Zbornik referatov 5. letne konference revizorjev* (str. 13-30). Portorož: Slovenski inštitut za revizijo.
31. Petavs, L. & Toplak, S. (2004, 26. julij). Pa nehajte nas že farbat, dragi Merkurjevci. *Finance* 143/2004. Najdeno 23. junija 2010 na spletnem naslovu <http://www.finance.si/84623/Pa-nehajte-nas-%20Ee-farbat-dragi-Merkurjevci>
32. Rus, M. (2002). *Etika teče na dolgih progah*. Glas gospodarstva, (december).
33. SEC. *Sarbanes-Oxley Act*. Najdeno 18. junija na spletnem naslovu <http://www.sec.gov>
34. Sikka, P. (2009). Financial crisis and the silence of the auditors. *Accounting, Organizations and Society*, 34, 868-873.
35. Smerekar, T. (2003a, 19. junij). Isti revizor, dvojna merila. *Finance* 117/2003. Najdeno 23. junija 2010 na spletnem naslovu <http://www.finance.si/50933/Isti-revizor-dvojna-merila>
36. Smerekar, T. (2003b, 20. junij). Revizor vztraja pri dvojnih merilih. *Finance* 118/2003. Najdeno 23. junija 2010 na spletnem naslovu <http://www.finance.si/51076/Revizor-vztraja-pri-dvojnih-merilih>
37. Sruck, V. (1999). *Leksikon morale in etike*. Maribor: Ekonomska-poslovna fakulteta.
38. *Steklarna Rogaška (2005). Letno poročilo 2004 Steklarne Rogaška. Rogaška: Steklarna Rogaška d.d.*

39. Taylor, D.H., & Glezen, G.W. (1996). *Revidiranje: zasnove in postopki*. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
40. The Sarbanes-Oxley Act. 15 USC Sec. 7231.
41. Toplak, S. (2005, 10. maj). Razvpite kreativne revizorske zgođe in nezgođe. *Finance* 88/2005. Najdeno 23. junija 2010 na spletnem naslovu <http://www.finance.si/119856/Razvpite-kreativne-revizorske-zgode-in-nezgode>
42. Turk, I. (1999). *Etika revizorja in njegova odličnost kot človeka*. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
43. Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju. *Uradni list RS* št. 003-02-2/2007.
44. Zakon o revidiranju. *Uradni list RS* št. 003-02-6/2008-5.
45. Zaman, M. G. (2009). Zakonska reguliranost računovodskih poklicev v izbranih državah evropske unije. *Organizacija*, 42, 271-278.
46. SEC. Sarbanes-Oxley Act. Najdeno 18.junija na spletnem naslovu <http://www.sec.gov/>